

DOI: 10.33310/2518-7813-2019-65-2-122-126
УДК 377:159

Олександр КАПІНУС

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри морально-психологічного забезпечення діяльності військ
Національної академії сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів, Україна
e-mail: oskap@ukr.net

ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ СУБ'ЄКТНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

У статті аналізується психолого-педагогічна проблема розвитку професійної суб'єктності майбутніх офіцерів Збройних сил України під час навчання у вищих військових навчальних закладах. Формування та розвиток професійної суб'єктності майбутніх офіцерів ЗСУ як інтегральної професійно важливої якості відбувається в процесі набуття військової освіти під час навчання у ВВНЗ, безпосередньо пов'язується з навчальною та військово-професійною діяльністю, усвідомленням і прийняттям її цілей і результатів, осмисленим прийняттям притаманних потреб професії цінностей і засобів їх реалізації. В подальшому розвиток здійснюється під час виконання службово-бойових завдань у військових частинах як офіцерів ЗСУ.

Ключові слова: суб'єктність, професійна суб'єктність, вищий військовий навчальний заклад, навчально-виховний процес, майбутній офіцер.

Вимоги до особистості офіцера, що постійно зростають, обумовлюють необхідність його суб'єктного внеску в якісну зміну об'єкта діяльності, гнучкість мислення, поведінки, виваженість в ухваленні рішень, здатність усвідомлено брати на себе відповідальність за результати своєї діяльності. В ситуаціях невизначеності, притаманних умовам виконання службових та особливо бойових завдань, проявляється провідне протиріччя військово-професійної підготовки курсанта – майбутнього офіцера у вищих військових навчальних закладах (ВВНЗ), яке полягає у сформованості професійної компетентності на основі стандартів військової діяльності, що визначає підготовленість, здатність і готовність до вирішення певного обмеженого кола стандартних завдань в типових умовах військової діяльності, в той час як досвід виконання завдань військової служби, в першу чергу в умовах залучення до бойових дій, вимагає від офіцера пошуку нестандартних варіантів дій, управлінських рішень, що виходять за рамки визначених шаблонів.

Підвищення ролі сучасного офіцера вказує на нагальну потребу цілеспрямовано формувати та актуалізувати його суб'єктні якості з метою оптимальної реалізації інтелектуального, професійного та суб'єктного видів потенціалу як суб'єкта військово-професійної діяльності. У зв'язку з цим очікуваним результатом вищої військової освіти щодо майбутніх офіцерів є не просто формування їх компетентностей як військових професіоналів, а формування професійної суб'єктності, безпосереднім проявом якої є готовність бути повноправним суб'єктом, сприймати суб'єктність інших військовослужбовців, цілеспрямовано її формувати і транслювати у своїй діяльності. Таким чином, формування професійної суб'єктності є основою

для особистісного та професійного розвитку майбутніх офіцерів Збройних сил України (ЗСУ), сприяє перетворенню особистості курсанта – майбутнього офіцера на суб'єкт військово-професійної діяльності, що забезпечує становлення особистості військовим професіоналом.

В сучасному науковому дискурсі проблема формування суб'єктності майбутніх фахівців у процесі їх професійної підготовки досліджувалася в контексті розв'язання наступних проблем:

- суб'єкта і суб'єктності як соціально-філософського явища (О. Артем'єва, Н. Большунова, М. Белокінь, Ю. Гнідіна, Ю. Прохоренко, О. Сергієнко, О. Скачков та ін.);
- розвитку особистості як суб'єкта психічної активності, саморозвитку і творчості (К. Абульханова-Славська, В. Андреев, С. Максименко, А. Маслоу, Н. Олександрова, В. Петровський та ін.);
- суб'єкта та суб'єктності майбутнього фахівця у процесі набуття професійної освіти (А. Акопов, Ю. Поваренков, В. Іванов, В. Кущов, С. Пеліпчук, В. Шадріков, В. Ягупов та ін.), а також їх урахування у процесі підготовки конкретних фахівців (Г. Ісаєв, Г. Косарецький, В. Масленников, В. Слободчиков, О. Яркіна тощо);
- розвитку суб'єкта в діяльності, навчанні та пізнанні (Б. Ананьєв, О. Асмолов, А. Брушлінський, А. Осницький, В. Селіванов та ін.);
- змісту і компонентів суб'єктності студентів ВНЗ (Т. Бондаренко, В. Варданян, А. Жорнікс, Ф. Мухаметязнова, М. Енеева, С. Пеліпчук та ін.).

Аналіз домінуючих у науковому дискурсі тенденцій дозволяє прийти до висновку, що набуття суб'єктності та утвердження суб'єкта діяльності стає провідним методологічним принципом сучасних психологічних і педагогічних концепцій. У теорії та практиці вищої військової освіти накопичено значний досвід, який може стати основою

для формування професійної суб'єктності майбутніх офіцерів ЗСУ під час навчання у ВВНЗ.

Серед напрацювань науковців щодо питання навчання і виховання майбутніх офіцерів, формування їх суб'єктності, в першу чергу заслуговують уваги напрацювання російських та українських педагогів і психологів (Ш. Амонашвілі, Ю. Бабанський, О. Барабанщиков, І. Бех, Г. Васянович, С. Гончаренко, М. Данилов, К. Дурай-Новакова, М. Д'яченко, А. Дьомін, Л. Занков, І. Зязюн, Л. Кандилович, Л. Карамушка, Н. Коломінський, Г. Костюк, В. Кремень, І. Лернер, В. Лутай, О. Молл, В. Моляко, М. Нецадим, Н. Ничкало, А. Петровський, О. Романовський, О. Савченко, С. Сисоева, О. Сухомлинська, В. Ягупов, М. Ярмаченко), зарубіжних учених (К. Арджіріс, Г. Емерсон, Ч. Бернард, М. Вебер, П. Друкер, Д. Макгрегор, А. Маслоу, Е. Мейо, Ф. Тейлор, А. Файоль, М. Фоллет та ін.).

Метою статті є аналіз проблеми особливостей розвитку професійної суб'єктності майбутніх офіцерів ЗСУ під час навчання у ВВНЗ, оскільки проблема актуалізації професійної суб'єктності курсантів ще не має достатнього теоретичного, методологічного та методичного обґрунтування в педагогічній науці.

Методологічні основи розвитку особистості як суб'єкта, на думку К. Абульханової-Славської, В. Петровського, Т. Шамової, Г. Щукіної розкриваються через образи, зміст і структуру навчально-пізнавальної діяльності, співвідношення понять пізнавальної активності та пізнавальної діяльності, механізм розвитку творчої активності. Базовими для вивчення процесу розвитку курсанта як суб'єкта навчальної та майбутньої військово-професійної діяльності є загальні закономірності навчання і виховання, теорії розвиваючого навчання та особистісно-орієнтованого підходу, що реалізуються в педагогічному процесі (Б. Ананьєв, Ю. Бабанський, А. Вербицький, В. Давидов, В. Сластьонін, І. Шалаєв).

Один із основоположників теорії діяльності Л. Виготський [5, 6] зазначає, що «розвиток і навчання – це не два незалежних процеси або один і той же процес: існує єдність, але не тотожність процесів навчання і внутрішніх процесів розвитку» [5, с. 389]. Науковець підкреслює, що розвиток відбувається з іншою швидкістю, ніж навчання, кожен з цих процесів вимірюється власною мірою, має власну логіку [6].

Для актуалізації вищевикладених педагогічних аспектів формування професійної суб'єктності майбутніх офіцерів у ВВНЗ доцільно дотримуватися основних вимог і рекомендацій суб'єктно-діяльнісного, компетентнісного та системного підходів у процесі їх професійної підготовки у ВВНЗ, зокрема наступних:

– визнання командно-адміністративним та науково-педагогічним складом ВВНЗ права курса-

нта бути суб'єктом навчальної та первинної військово-професійної діяльності та сприйняття його як її повноправного суб'єкта;

- ставлення до особистості кожного курсанта як до суб'єкта навчальної та первинної військово-професійної діяльності, визнання та повага його цінностей, самобутності, унікальності та свободи в окреслених специфікою ВВНЗ межах;
- створення атмосфери суб'єкт-суб'єктної взаємодії та умов для актуалізації суб'єктних якостей майбутнього офіцера;
- сприяння формуванню у курсанта активної життєвої позиції, цінностей, мотивації як суб'єкта військово-професійної діяльності.

Аналіз напрацювань науковців щодо тлумачення поняття «розвиток» та з'ясування його сутності в роботах К. Абульханової-Славської [1], Л. Анциферової [3], М. Єрмолаєвої [8], В. Казанської [9], А. Огнева [11], В. Серікова [13], Б. Ельконіна [15], А. Маслоу [10] дозволяє визначити домінуючі в науковому дискурсі погляди на обумовлене поняття та його трактування.

Як зазначає К. Абульханова-Славська [1], «розвиток є становлення особистості суб'єктом власної життєдіяльності, що визначає і утримує траєкторію життєвого руху» [1, с. 35].

Б. Ельконін [15] розглядає розвиток як «подолання наявного функціонування» [15, с. 11]. Л. Анциферова [3] механізм розвитку визначає як наявні в психологічній організації особистості способи і інструменти самоперетворення [3, с. 8].

Дослідник суб'єктного підходу в психології розвитку дорослої людини М. Єрмолаєва [8] розвиток розглядає «як творчу трансформацію себе і умов свого життя, існуючу не як даність і необхідність, а як можливість» [8, с. 14].

На думку В. Казанської [9], «розвиток – це процес зміни психічних функцій і особистості в цілому під впливом взаємодії з іншими людьми і при оволодінні провідною діяльністю» [9, с. 94]. Розвиток, згідно А. Огневу [11], «саморух людини як суб'єкта активності» [11, с. 55].

Огляд наукових джерел вказує, що атрибутивною якістю суб'єкта, що має визначальне значення, на нашу думку, є активність як здатність особистості бути ініціатором на основі самомотивування. Крім активності, стосовно майбутнього офіцера ми визначаємо такі якості, як: самосвідомість, впевненість в собі і своїх можливостях, відповідальність, саморефлексія.

Узагальнюючи погляди науковців, ми приходимо до висновку, що розвиток – це передбачена зміна системи, що веде до виникнення нової якості через утворенням у системи нових елементів, властивостей і зв'язків з іншими системами. Якість, що утворилась, може бути властивістю іншої системи, що передбачає підвищення організації первинної, що, в свою чергу, породжує про-

тиріччя між ними. Основним показник розвитку, на нашу думку, є сформована якість, яка знаходиться у взаємодії з системою.

Виникнення нової якості та її розвиток передбачають наявність суб'єкта, здатного до цілепокладання, приймати рішення в конкретних умовах з огляду на визначені цілі та здійснювати необхідну перетворюючу діяльність.

Проблему професійного розвитку людини як суб'єкта діяльності досліджували І. Ващенко, М. Корольчук, В. Лефтеров, О. Малхазов, Є. Потапчук, О. Сафін, О. Тімченко, В. Ягупов та ін. Педагогічні та психологічні аспекти суб'єктності як професійно важливої якості фахівців серед сучасних дослідників вивчають: О. Ваньков, Н. Воляннюк, О. Галян, В. Кушов, В. Осьодло, С. Пеліпчук, Л. Хурло.

Дослідження питання професійного розвитку суб'єкта діяльності дозволило Н. Воляннюк [4] дійти висновку, що у проблемі генезису суб'єкта професійно-педагогічної діяльності, більший інтерес представляють психологічні підстави цього процесу, в той час як, результати діяльності є важливими, але супутніми факторами» [4, с. 39].

Проте, аналіз наукового доробку дослідників з проблеми розвитку суб'єктності фахівців вказує на низку актуальних напрямків досліджень, що потребують ґрунтовного опрацювання. Так, в сучасній педагогічній науці має місце недостатньо адекватне розуміння питання розвитку суб'єктності та суб'єктності фахівців зокрема. Як зазначає О. Галян [7], «В педагогічній науці «суб'єктність» не завжди була представлена як наукова категорія, але семантично вона стала визначальним елементом таких теоретичних конструктів, як людиноцентризм, дитиноцентризм, особистісно орієнтований підхід до навчання, виховання, розвитку, гуманістична і цілісно-гуманітарні педагогічні парадигми [7, с. 24]», що обумовлює відкритість на сьогоднішній день питання шляхів розвитку суб'єктності та професійної суб'єктності.

Становлення суб'єкта, на думку науковців, є процес оволодіння індивідом власним духовним життям, а суб'єктивність – базова категорія антропологічної психології, що визначає загальний принцип існування людської реальності, безпосереднього самобуття людини; як форма буття і спосіб організації людської реальності, суб'єктивність виявляє себе в здатності людини прийняти практично-перетворююче ставлення до власної життєдіяльності і знаходить своє вище вираження в рефлексії [14, с. 372].

Актуалізація і прояв суб'єктності у професійній ситуації забезпечується взаємопов'язаними між собою процесами самовизначення, психічного центрування і психічного інтегрування, що представляють у своїй сукупності єдиний механізм реалізації професійної суб'єктності [12].

У процесі розвитку і становлення особистості період навчання у закладах вищої освіти та ВВНЗ для майбутніх офіцерів, на нашу думку, має визначальне значення, так як, в першу чергу, є етапом отримання освіти та професіоналізації особистості, і в другу чергу, є періодом освоєння специфічних соціальних функцій і ролей, сприйняття культури військової діяльності.

Однією із визначальних умов розвитку професійної суб'єктності курсанта є сформована суб'єктність інших учасників освітньо-виховної діяльності ВВНЗ, і в першу чергу науково-педагогічних працівників, оскільки суб'єктність, на думку С. Рубінштейна [12], виявляється не тільки і не стільки в пізнавальному ставленні людини до світу, скільки у ставленні до інших людей. На думку науковця, це «ідея взаємозалежності мене й іншого, ідея становлення суб'єкта через ставлення до іншого, ідея ставлення до іншого як факту становлення його сутності» [12, с. 20].

Специфічні особливості військово-професійної діяльності та вимоги до курсанта як суб'єкта навчальної та первинної військово-професійної діяльності основними напрямками діяльності науково-педагогічних працівників щодо розвитку професійної суб'єктності майбутніх офіцерів у ВВНЗ, на нашу думку, визначають наступні:

- міжособистісну активну суб'єкт-суб'єкту взаємодію у системі «науково-педагогічний працівник – курсант» на протигагу класичній суб'єкт-об'єктній;
- постійний пошук шляхів підвищення ефективності та змісту військово-професійної підготовки, який повинен включати, на нашу думку, такі компоненти: ціннісний, який має надати сукупність ціннісних орієнтацій для навчальної та первинної військово-професійної діяльності та забезпечувати усвідомлення й сприйняття майбутнім офіцером її норм, правил і цінностей;
- когнітивний – забезпечення системою професійних знань щодо військово-професійної діяльності в частинах та підрозділах ЗСУ;
- праксеологічний – сприяє формуванню й постійному вдосконаленню умінь використовувати творчі специфічні методи, технології, методики, прийоми, форми і засоби військово-професійної діяльності;
- суб'єктний – сприяє самопізнанню курсантом самого себе як творчої особистості та суб'єкта військово-професійної діяльності;
- стимулювання творчої навчальної та первинної військово-професійної діяльності майбутніх офіцерів шляхом застосування таких методів, технологій і засобів навчання та міжособистісної взаємодії в процесі виконання обов'язків військової служби, які створюють оптимальні умови для встановлення суб'єкт-суб'єктивних взаємин між курсантами, адміністративно-командним та науково-педагогічним складом як суб'єктами визначених видів діяльності.

Можливість змін у курсанта безпосередньо визначається якістю та рівнем розвиненості професійної суб'єктності науково-педагогічних працівників, що потребує створення у ВВНЗ культури суб'єкт-суб'єктної взаємодії, спрямованої на самоактуалізацію курсанта в цьому середовищі, формування цінностей військово-професійної діяльності як військовослужбовця та як офіцера. Суб'єктність курсантів у навчальній та первинній військово-професійній діяльності передбачає їх активність, яка при цьому повинна мати свідомий характер, що сприяє цілеспрямованій діяльності й безпосередньо проявляється в її культурі.

Розвиток професійної суб'єктності майбутніх офіцерів ЗСУ під час навчання у ВВНЗ, на наше переконання, визначається з огляду на наступні методологічні положення щодо професійної суб'єктності майбутніх офіцерів:

- професійна суб'єктність майбутнього офіцера обумовлена ціннісними орієнтаціями, мотивами і відносинами, які визначають його суб'єктну позицію та військово-професійну спрямованість як військовослужбовця, як офіцера та як професіонала окремого напрямку професійної діяльності;
- вона безпосередньо обумовлена цілями та специфікою військової служби та професії офіцера, а також особливостями військово-професійної діяльності;
- професійна суб'єктність майбутнього офіцера є важливою передумовою успішної професійної адаптації у військовому середовищі, а також необхідною умовою і інтегральним показником його професійного буття як суб'єкта військово-професійної діяльності – офіцера ЗСУ;
- зміст та прояв професійної суб'єктності майбутніх офіцерів ЗСУ визначають особливості її формування, розвитку і вдосконалення на етапах отримання професійної освіти у ВВНЗ та початкової військово-професійної діяльності як курсанта.

Вищевикладені методологічні положення характеризують професійну суб'єктність майбутніх офіцерів як складне, системне та динамічне явище, яке має ряд чітко обумовлених стадій щодо формування, розвитку, вдосконалення і розпаду.

Вирішальним етапом формування та розвитку професійної суб'єктності майбутніх офіцерів є етап отримання вищої військової освіти у ВВНЗ,

так як на цьому етапі у курсанта як майбутнього офіцера формуються основні складові його професійної суб'єктності. Серед них, на наше переконання, провідними є ціннісне ставлення до військової служби та професії офіцера ЗСУ зокрема, сенс і мотивація військово-професійної діяльності в частинах та підрозділах ЗСУ, позитивне ставлення до самого себе як до військовослужбовця, як до офіцера та як до спеціаліста окремого напрямку військової діяльності, сприйняття себе та інших військовослужбовців як суб'єктів та готовність до суб'єкт-суб'єктної взаємодії з ними.

Недостатнє усвідомлення актуальності потреби суб'єктного спрямування процесу підготовки майбутніх офіцерів, неврахування обумовлених положень створює передумови до того, що, з одного боку, майбутні офіцери будуть неспроможними вирішувати складні завдання у сфері професійної діяльності адекватно до викликів та потреб, а з іншого – вони не будуть готові до формування та проявів суб'єктної поведінки, суб'єктних вчинків колег та підлеглих, до прийняття їх суб'єктності як об'єктивного факту.

Реалізація завдання із формування та розвитку професійної суб'єктності майбутнього офіцера вбачається можливим шляхом усвідомлення, прийняття і відповідного ставлення науково-педагогічних працівників, командно-адміністративного складу до курсанта як до суб'єкта процесу навчання та первинної військово-професійної діяльності, суб'єкта пізнання та діяльності, як до творчої особистості, а не як до об'єкта впливу.

Інтегральним завданням військово-професійної підготовки майбутніх офіцерів у ВВНЗ є формування суб'єктного ставлення до всіх видів діяльності: спочатку – до своєї навчальної з поєднанням виконання обов'язків військової служби як курсантів ВВНЗ, потім – до військово-професійної діяльності в частинах та підрозділах ЗСУ як офіцерів, що вимагає від останніх адекватного розуміння необхідності, можливості та конкретних заходів свого суб'єктного вкладу в зміну якісних та кількісних параметрів професійного середовища.

Подальшими перспективами дослідження вбачається вироблення комплексної методики формування та розвитку професійної суб'єктності майбутніх офіцерів у ВВНЗ.

Список використаних джерел

1. Абульханова-Славская К.А. Развитие личности в процессе жизнедеятельности. *Психология формирования и развития личности*. Москва, 1981. С. 19–45.
2. Абульханова-Славская К.А. Принцип субъекта в философско-психологической концепции С.Л. Рубинштейна. *Сергей Леонидович Рубинштейн: Очерки, воспоминания, материалы к 100-летию со дня рождения*. Москва, 1989. С. 175–200.
3. Анцыферова Л.Ж. О динамическом подходе к психологическому изучению личности. *Психологический журнал*. 1995. Т. 2. №2. С. 6–12.
4. Волянюк Н.Ю. Профессиональное развитие субъекта деятельности. *Физическое воспитание студентов творческих специальностей: сб. научн. тр. под ред. Ермакова С.С.* Харьков, 2003. № 2. С. 37–47.
5. Выготский Л.С. Педагогическая психология. Москва, 1991. 480 с.
6. Выготский Л.С. Собр. соч. в 6 т. Москва, 1983. Т.3. 362 с.
7. Галян О.І. Суб'єктність особистості школяра у педагогічному дискурсі ХХ століття: постановка проблеми. *Scienceand Educationa New Dimension. Pedagogy and Psychology*. 2015. №111(22). S. 23–26.

8. Ермолаева М.В. Субъектный подход в психологии развития взрослого человека (вопросы и ответы): учеб. пособие. Воронеж, 2006. 200 с.
9. Казанская В.Г. Педагогическая психология: краткий курс: учеб. пособие. Санкт-Петербург: Питер, 2003. 366 с.
10. Маслоу А. Мотивация и личность. / А. Маслоу. Санкт-Петербург: Евразия, 1999. 478 с.
11. Огнев А.С. Субъектогенетический подход в обучении: учеб. пособие. Воронеж: Изд-во Воронеж. гос. ун-та, 1998. 237 с.
12. Рубинштейн С.Л. Основы общей психологии. Санкт-Петербург, 2002. 720 с.
13. Сериков В.В. Личностный подход в образовании: концепция, технологи. Волгоград: Перемена, 1994. 152 с.
14. Слободчиков В.И. Психология человека. Москва, 1995. 384 с.
15. Эльконин Д.Б. Избранные психологические труды. Москва, 1989. 560 с.

References

1. Abulkhanova-Slavskaja K.A. Razvytye lychnosty v protsesse zhyznedeiatel'nosti. Psykholohiya formirovaniya y razvytyia lychnosty. Moskva, 1981. S. 19–45.
2. Abulkhanova-Slavskaja K.A. Prynysyp sub'yekta v fylosofsko-psykholohycheskoi kontseptsyy S.L. Rubynshteina. Serhei Leonydovych Rubynshtein: Ocherky, vospomynaniya, materyaly k 100-letyiu so dnia rozhdeniya. Moskva, 1989. S. 175–200.
3. Antsyferova L.Zh. O dynamycheskom podkhode k psykholohycheskomu yzucheniyu lychnosty. Psykholohychesky zhurnal. 1995. T. 2. №2. S. 6–12.
4. Volianiuk N.Iu. Professonolnoe razvytye sub'yekta deiatel'nosti. Fyzycheskoe vospytanye studentov tvorcheskykh spetsyal'nostei: sb. nauchn. tr. pod red. Ermakova S.S. Kharkov, 2003. № 2. S. 37–47.
5. Выhotskyi L.S. Pedahohycheskaia psykholohiya. Moskva, 1991. 480 s.
6. Выhotskyi L.S. Sobr. soch. v 6 t. Moskva, 1983. T.3. 362 s.
7. Halian O.I. Subiektnist osobystosti shkoliara u pedahohichnomu dyskursi XX stolittia: postanovka problemy. Scienceand Educationa New Dimension. Pedagogy and Psychology. 2015. №111(22). S. 23–26.
8. Ermolaeva M.V. Sub'yektnyi podkhod v psykholohyy razvytyia vzrosloho cheloveka (voprosy y otvety): ucheb. posobyе. Voronezh, 2006. 200 s.
9. Kazanskaia V.H. Pedahohycheskaia psykholohiya: kratkyi kurs: ucheb. posobyе. Sankt-Peterburh: Pyter, 2003. 366 s.
10. Maslou A. Motyvatsiya y lychnost. / A. Maslou. Sankt-Peterburh: Evraziya, 1999. 478 s.
11. Ohnev A.S. Sub'yektohenetycheskyi podkhod v obuchenyy: ucheb. posobyе. Voronezh: Yzd-vo Voronezh. hos. un-ta, 1998. 237 s.
12. Rubynshtein S.L. Osnovy obshchei psykholohy. Sankt-Peterburh, 2002. 720 s.
13. Serykov V.V. Lychnostnyi podkhod v obrazovanny: kontseptsyia, tekhnolohy. Volhohrad: Peremena, 1994. 152 s.
14. Slobodchykov V.Y. Psykholohiya cheloveka. Moskva, 1995. 384 s.
15. Элконин Д.В. Yzbrannyye psykholohycheskye trudy. Moskva, 1989. 560 s.

Александр Капинус. Проблема развития профессиональной субъектности будущих офицеров Вооруженных сил Украины

В статье анализируется психолого-педагогическая проблема развития профессиональной субъектности будущих офицеров Вооруженных сил Украины во время обучения в высших военных учебных заведениях. Формирование и развитие профессиональной субъектности будущих офицеров ВСУ как интегральной профессионально важного качества происходит в процессе приобретения военного образования при обучении в вуза, непосредственно связывается с учебной и военно-профессиональной деятельностью, осознанием и восприятием ее целей и результатов, осмысленным восприятием присущих потребностям профессии ценностей и средств их реализации. В дальнейшем развитие осуществляется при выполнении служебно-боевых задач в военных частях как офицеров ВСУ.

Ключевые слова: субъектность, профессиональная субъектность, высшее военное учебное заведение, учебно-воспитательный процесс, будущий офицер.

Olexander Kapinus. The problem of the development of professional subjectivity of future officers of the Armed Forces of Ukraine

The article analyzes the psychological and pedagogical problem of determining the goals and principles of the formation of the professional subjectivity of future officers of the Armed Forces of Ukraine during training in higher military educational institutions. The urgency of the problem of the formation of the professional subjectivity of the future officer is due to the challenges facing the Ukrainian state in preserving its territorial integrity and inviolability. The Armed Forces of Ukraine need officers who are able to effectively and successfully manage military teams, make informed decisions and bear conscious responsibility for them. One of the defining tasks for the VNUZ, which trains future officers, is to form a complex of professionally determined competencies for a graduate. In addition, a modern officer must be able to quickly adapt to different conditions of military professional activity, change it and improve on the basis of independently acquired knowledge, find ways to successfully solve military professional tasks in any non-standard situations, including when performing combat tasks.

In situations of uncertainty inherent in the conditions of performance of service and especially combat tasks, the leading contradiction of the military professional training of a cadet, a future officer, manifests itself in the development of professional competence based on the standards of military activity, which determines the preparedness, ability and readiness to solve a certain limited range of standard tasks in typical conditions of military activity, while the experience of performing tasks of military service, first alternate in the terms of engagement for military action, requires the officer find creative options for action, management decisions, beyond certain patterns.

Key words: subjectivity, professional subjectivity, higher military educational institution, educational process, future officer, military professional activity.